

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

สถานศึกษาที่ใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอนถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา สำหรับสังคมไทย เพราะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษา ได้แก่ งานพันธกิจ (Task) โครงสร้างสถานศึกษา (Structure) บุคลากร (People/ Human) และเทคโนโลยี (Technology) (Leavitt, 1965) อันนำมาสู่สภาวะการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ทำให้สถานศึกษา ต้องมีการปรับตัวเพื่อตอบรับสภาพการเปลี่ยนแปลงและเพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้ อย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยมครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิด วิธีการและกลไก รวมถึงผลการปรับตัวของสถานศึกษา สู่คุณภาพการบริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บ รวบรวมได้โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยม 7 ขั้นตอนของ โคลไลซี (Colaizzi, 1978) ดังแสดงในภาพที่ 10

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยวางแผนกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ขององค์กร การเปลี่ยนแปลงขององค์กร ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง ความพร้อมขององค์กรต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงนโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์ควบคู่กับวัตถุประสงค์และคำถามของการวิจัยและนำมาสกัดเป็น ประเด็นหลักและประเด็นย่อยในการสร้างข้อคำถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษานำร่องเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนเป็น ภาษาอังกฤษตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก 1065/ 2544 และคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. 43/ 2546 เพื่อนำมากำหนดเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษา (Criteria for Selection) ให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และคำถามของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดกรอบแนวคิดชั่วคราวในการวิจัย โดยศึกษาปัจจัยพื้นฐานของ การเปลี่ยนแปลงองค์กร 4 มิติ (Leavitt, 1965) ได้แก่ งานพันธกิจ โครงสร้างสถานศึกษา บุคลากร และเทคโนโลยี ซึ่งครอบคลุมถึงข้อมูลด้านเป้าหมายการศึกษา นโยบายการศึกษา ปรัชญาการศึกษา

การบริหารสถานศึกษา สายงานการบริหาร ภาวะผู้นำในสถานศึกษา การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างแนวคำถามจากกรอบความคิดชั่วคราวที่ได้กำหนดและวิเคราะห์ สักประเด็นเพื่อสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แต่ละกลุ่ม (Interview Protocols)

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การซักถาม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การบันทึกภาคสนามและการถ่ายภาพ ทำการถอดข้อความการสัมภาษณ์ วิเคราะห์และตีความข้อมูลที่เก็บรวบรวมทันทีเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดเช่น ความสับสนในแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและป้องกันการสูญหายของข้อมูล โดยสร้างเป็นข้อสรุปชั่วคราว (Working Hypothesis) ตลอดทั้งกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความตรงของข้อมูลทั้งก่อนวิเคราะห์และหลังวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตามระเบียบวิธีวิจัยทั้งสี่ข้อ (Credibility, Transferability, Dependability & Confirmability) และวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าทั้งจากแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Triangulation and Methodological Triangulation) ซึ่งขั้นตอนนี้ผู้วิจัยต้องเก็บข้อมูลและวิเคราะห์จนแน่ใจว่าไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นอีก และข้อมูลเกิดการอิ่มตัวสมบูรณ์ (Saturation)

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและให้ผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละกลุ่มตรวจทานและอ่านบททวนการตีความประสบการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้ข้อมูลว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ อันเป็นการตรวจสอบหลังการวิเคราะห์ข้อมูล ถ้าการสรุปข้อค้นพบนั้นถูกต้องครบถ้วน ผู้วิจัยสามารถนำมาเขียนรายงานอภิปรายผลการวิจัย แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือพบว่ามีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น แสดงว่าข้อมูลยังไม่อิ่มตัว ผู้วิจัยต้องกลับไปเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามอีกครั้งหนึ่งตามขั้นตอนที่ 5 พร้อมทั้งตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

ภาพที่ 10 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยม 7 ขั้นตอน ของ โคลไลซี่ (Colaizzi, 1978)

พื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้คือการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposeful or Purposive Sampling) (Merriam, 2009, p. 77) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์และศักยภาพในการให้ข้อมูลตรงกับหัวข้อวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นองค์ประกอบทั่วไปหรือคุณลักษณะร่วม (Composition Characteristics) ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 เป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษอย่างน้อย 2 รายวิชา เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปีการศึกษา เพื่อแสดงถึงการมีประสบการณ์ในการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างในการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ

เกณฑ์ที่ 2 สถานศึกษาต้องมีการว่าจ้างผู้สอนที่เป็นชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษและเป็นการว่าจ้างแบบเต็มเวลาอย่างน้อย 1 คนต่อปี เพราะเป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญของฝ่ายบริหารสถานศึกษาต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ และผลกระทบของการว่าจ้างครูต่างชาติแบบเต็มเวลาคือผลการปรับตัวของสถานศึกษา เช่น ผลกระทบของปรากฏการณ์ที่มีต่อครูไทย ผลกระทบที่มีต่อบรรยากาศการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา หรือผลกระทบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

เกณฑ์ที่ 3 สถานศึกษาต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภาษาอังกฤษที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) และของกระทรวงศึกษาธิการ โดยทำการเลือกพื้นที่ศึกษา 3 แห่งตามระดับสถานศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภาษาอังกฤษเฉลี่ยในระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ

ผู้วิจัยเลือกจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษเป็นจำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูไทย ครูต่างชาติ นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งหมด 39 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบที่ผู้วิจัยสร้างจากการทำตารางการวางแผน (Interview Schedules/ Interview Protocols) โดยกำหนดแนวคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) ตามประเด็นหลัก ประเด็นย่อย ผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูล ป้องกันการผิดพลาดและหลงประเด็นที่ต้องการศึกษาในภาคสนาม
2. อุปกรณ์บันทึกข้อมูลเสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เพื่อเป็นส่วนช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลและเก็บรวบรวมเป็นหลักฐานข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เพื่อศึกษาถึงข้อค้นพบในการวิจัย
3. สมุดจดบันทึกภาคสนามที่ต้องเตรียมพร้อมทุกครั้งที่จะออกเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในสนามวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือผู้วิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยต้องมีการตรวจสอบข้อมูลในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลคือ สังเกตขณะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อระวังกระทบ (Hawthorn Effect) ที่ผู้ให้ข้อมูลในสนามมีพฤติกรรมที่ผิดเพี้ยนหรือเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง ทำให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับไม่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้มาซึ่งการเปิดเผยข้อมูลและความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล (Emic Viewpoint/ Insight) ซึ่งจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Standardized Interview) (Berg, 2007, pp. 92-97) เพราะมีลักษณะการยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์ เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้โดยอิสระและยังคงอยู่ในกรอบแนวคำถามของการวิจัย ผู้สัมภาษณ์สามารถเปลี่ยนลำดับการถามคำถามในขณะสัมภาษณ์ได้ การเลือกใช้ถ้อยคำและระดับภาษาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยต้องละทิ้งความเป็นตัวตนเดิมของตนและศึกษาปรากฏการณ์จากมุมมองของผู้ให้ข้อมูล (Subject's Perspective) สร้างความสบายใจแก่ผู้ให้ข้อมูลในการเปิดเผยข้อมูลเบื้องต้นและต่อเนื่องแก่ผู้สัมภาษณ์ ทำให้ผู้สัมภาษณ์สามารถเข้าถึงความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูลได้และเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ประการสำคัญคือผู้วิจัยหรือผู้สัมภาษณ์สามารถใช้เทคนิคการป้อนคำถามแบบตะล่อมหรือชักใช้ไล่เลียง (Probe) ร่วมกันตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในสนามศึกษาในเหตุการณ์ตามปกติเพื่อเก็บข้อมูลในส่วนที่ผู้ให้ข้อมูลอาจมองข้ามไปและไม่ได้ให้ความสำคัญแต่ส่งผลกระทบต่อผลการวิจัย ดังที่ ฮัสเซิล (Husserl, 1982) ได้กล่าวว่า การศึกษาเชิงปรากฏการณ์นิยมเป็นการศึกษาสิ่งที่มนุษย์มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา (Conscious) แต่อาจไม่ได้ตระหนักถึงและหลงลืมไปในบางครั้ง

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและทั้งก่อนและหลังการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ การตรวจสอบความตรงของข้อมูล (Validity) และความเที่ยงของข้อมูล (Reliability) ในการวิจัยเชิงคุณภาพไม่สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยที่มีกระบวนการขั้นของสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาโดยการศึกษาเป็นแบบมุมมององค์รวมและเป็นกระบวนการที่มีพลวัต (Richards & Morse, 2007; Merriam, 2009) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงยึดหลักการการตรวจสอบข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ เกณฑ์ความน่าเชื่อถือ (Credibility) หลักการการถ่ายโยงข้อค้นพบไปใช้ในบริบทอื่น (Transferability) หลักการเกิดขึ้นซ้ำกัน/ เชื่อถือได้ของข้อมูล (Dependability) และหลักการยืนยันข้อมูล (Confirmability)

ในเกณฑ์ความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบ (Credibility) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อค้นพบทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ โดยภายหลังการถอดบทสัมภาษณ์ (Transcription) ในแต่ละครั้งผู้วิจัยนำผลข้อค้นพบย้อนกลับให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านตรวจทานความถูกต้องของการตีความปรากฏการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลประสบมา สำหรับเกณฑ์การถ่ายโยงข้อค้นพบไปใช้ในบริบทอื่น ๆ (Transferability) หมายถึง ระดับที่ข้อค้นพบในการวิจัยสามารถถ่ายโยงไปยังกรณีอื่น ๆ ได้ ซึ่งมี

เงื่อนไขทางสภาพบริบทแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยควรบรรยายคุณลักษณะและปัจจัยที่สำคัญของพื้นที่ศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อผลการวิจัย เพื่อสามารถกำหนดขอบเขตของการเทียบเคียงผลการวิจัยไปปรับใช้ได้

เกณฑ์การถ่ายโยงข้อค้นพบเป็นเกณฑ์ความตรงภายนอกของข้อมูล (External Validity) (Merriam, 2009) ซึ่ง ลินคอน และ กูบา (Lincoln & Guba, 1985 cited in Merriam, 2009) กล่าวว่า การถ่ายโยงข้อมูลไปใช้ในกรณีอื่นนั้นเป็นเรื่องของผู้ที่ต้องการนำข้อค้นพบการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของผู้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยชิ้นนั้น ดังนั้น ผู้ศึกษาค้นคว้าจำเป็นต้องให้ข้อมูลเชิงบรรยายรายละเอียดถึงคุณลักษณะและบริบทของสิ่งที่ตนศึกษาเพื่อช่วยให้การถ่าย โยงข้อค้นพบ ไปใช้ในกรณีอื่นสามารถกระทำได้ ส่วนเกณฑ์การจำกัด เพื่อถือได้ของข้อมูล (Dependability) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบการเกิดขึ้นซ้ำของข้อมูล เช่น ผู้วิจัยสังเกตว่า ถ้าข้อมูลถึงขั้นอิ่มตัวก่อนที่การสัมภาษณ์จะเสร็จสิ้น และผู้ให้ข้อมูลยังมีการกล่าวซ้ำถึงข้อมูลตัวเดิมและในลักษณะเดิม ซึ่งหมายความว่า การตรวจสอบข้อมูลตามหลัก Dependability ได้เกิดขึ้นแล้ว และผู้วิจัยทำการยืนยันข้อมูล (Confirmability) ด้วยการทำบันทึกกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ละเอียดเพื่อสามารถนำมาตรวจสอบในภายหลังได้ตลอดกระบวนการทำวิจัย เพื่อสามารถตรวจสอบแหล่งของข้อมูลที่ชัดเจน และสามารถสืบย้อนหลังได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าของแหล่งที่มาของข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา โดยการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลทั้งเวลาที่เก็บข้อมูล สถานที่ และผู้ให้ข้อมูล เช่น หากเป็นข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้จากวันและเวลาที่ต่างกัน ข้อมูลที่ได้จะคงเดิมเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่หรือถ้าข้อมูลที่เก็บได้สถานที่ที่ต่างกันจะมีความเหมือนกันสอดคล้องกันหรือไม่ หรือการเก็บข้อมูลประเด็นเดียวกันจากบุคคลคนละคน แล้วนำมาพิจารณาว่า ข้อมูลเหมือนกันหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ที่หลากหลาย เช่น ขณะสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตบรรยากาศในห้องทำงานและวิธีการทักทายผู้ร่วมงานของผู้บริหารควบคู่กันไปด้วย หรือขณะซักถามนักเรียน ผู้วิจัยสังเกตสีหน้า อาการ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยม 7 ขั้นตอนของ โคลไลซี (Colaizzi, 1978, pp. 56-61) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการหลงประเด็น ในกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปรากฏการณ์นิยมร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการจำแนกข้อมูลของ ลอฟแลนด์ (Lofland, 1971) และการวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาปรากฏการณ์ที่สนใจและนัดหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) กับปรากฏการณ์ โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา (1 คน) ครู (2 คน) กรรมการสถานศึกษา (1 คน) และผู้ปกครอง (2 คน) รวม 6 คน ต่อสถานศึกษา 1 แห่ง และถอดคำสัมภาษณ์ให้ถูกต้องตรงตามคำให้สัมภาษณ์ (Informant's Verbatim Transcript) จากอุปกรณ์บันทึกเสียงพร้อมจัดเก็บรวมกับแฟ้มภาพถ่ายบุคคลและสถานที่หรือตามสถานการณ์นั้น และนำข้อเขียนการถอดคำสัมภาษณ์ซึ่งเป็นการบรรยายของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Description) มาอ่านทำความเข้าใจในภาพรวม และเก็บข้อมูลจากนักเรียน (5 คน) ด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่มตามแนวคำถามที่กำหนด เมื่อเสร็จกระบวนการตามขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยปฏิบัติตามขั้นตอนข้อ 2 - 7 แล้วจึงเริ่มต้นเก็บข้อมูลที่สถานศึกษาแห่งที่ 2 และสถานศึกษาแห่งที่ 3

2. ผู้วิจัยทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาด้วยการอ่านทบทวนข้อมูลดั้งเดิมที่เก็บมาได้และนำมาสกัดเอาส่วนที่สำคัญเท่านั้น (Extracted from Each Transcript) ซึ่งอาจเป็นคำพูดวลี หรือประโยคที่สะท้อนถึงปรากฏการณ์นั้น

3. ผู้วิจัยพยายามสร้างความหมายจากคำสัมภาษณ์ที่สำคัญจากส่วนที่สกัดมาได้แล้ว เพื่อนำสู่การสร้างความหมาย (Formulating Meanings)

4. ผู้วิจัยจัดระบบความหมายที่สร้างขึ้นจากสิ่งที่สกัดมาจากข้อมูลตั้งต้นตามประเภทของความหมาย (Theme) จัดเป็นกลุ่มย่อยตามประเภทความหมาย (Theme Clusters) และจัดเป็นกลุ่มใหญ่ตามประเภทความหมาย (Theme Categories) ในขั้นนี้ผู้วิจัยบูรณาการวิธีการวิเคราะห์แบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ตามกรอบในการจำแนก (Lofland, 1971) โดยใช้การแยกตามลักษณะของกิจกรรม การกระทำ ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคม ซึ่งหากผู้วิจัยพบข้อแตกต่าง (Discrepancies/ Negative Instances) ให้แยกกลุ่มออกและนำไปตรวจสอบกับข้อมูลตั้งต้น

5. ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ข้อมูลหรือข้อค้นพบที่ได้มาเขียนเป็นรายงานข้อสรุปเชิงบรรยายประสบการณ์จริง (Lived Experience) อย่างละเอียดถี่ถ้วน (Exhaustive Description)

6. ผู้วิจัยนำรายงานข้อสรุปเชิงบรรยายที่ได้มาสร้างความสัมพันธ์ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา

7. ผู้วิจัยนำข้อสรุปไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อสรุป หากผู้วิจัยพบว่ามีข้อมูลใหม่ ๆ เข้ามาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ต้องนำข้อมูลใหม่นั้นมาวิเคราะห์และรวมเข้ากับรายงานข้อสรุปนั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ กันนั้น เป็นกระบวนการเชิงพลวัตที่ผู้วิจัยต้องศึกษาอย่างต่อเนื่องกัน ก่อนนำมาเขียนเป็นข้อสรุปโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยผู้วิจัยศึกษาสถานการณ์ย่อยต่าง ๆ และนำมาศึกษาเชื่อมโยงความสัมพันธ์สู่การสร้างข้อสรุปอธิบายปรากฏการณ์ทั้งหมด